

INTELIGENCJE WIELORAKIE

wg Howarda Gardnera

PODSTAWA NOWOCZESNEJ EDUKACJI

Opracowanie – Urszula Ewertowska
Konsultant edukacji wczesnoszkolnej
Powiatowego Centrum Edukacji i Kultury
w Oleśnicy

Oleśnica 2019

Łączenie jest największą siłą we wszechświecie

Albert Einstein

INTELIGENCJE WIELORAKIE

wg Howarda Gardnera

**Amerykański psycholog, neurolog, profesor Uniwersytetu Harvarda
i Bostońskiego, doktor Honoris Causa.
Twórca teorii inteligencji wielorakich.**

Każdy człowiek jest wyjątkowy. Może rozwijać nie tylko swoje zdolności specjalne, ale także słabsze strony dzięki wykorzystywaniu mocnych stron. Inteligencje są potencjałami – przypuszczalnie neurologicznymi – które można aktywować w zależności od różnych sytuacji, warunków, podejmowanych decyzji, wartości i napotkanych osób.

Główne założenia teorii Howarda Gardnera:

Każdy człowiek posiada wszystkie rodzaje inteligencji, rozwinięte w różnym stopniu.

Inteligencje tworzą profil niepowtarzalny dla innych.

Profile te są dynamiczne i zmieniają się w trakcie rozwoju człowieka.

Wszystkie inteligencje współpracują ze sobą w różnych konfiguracjach.

Inteligencje można rozwijać poprzez różnorodne ćwiczenia.

Inteligencje są potencjałami, które można aktywować (zmieniają się w trakcie działania).

Wszystkie inteligencje są równoprawne.

Każda z inteligencji charakteryzuje się własną specyfiką rozwoju, a przejawy poszczególnych inteligencji pojawiają się już na etapie dzieciństwa

Teoria wielorakich inteligencji stworzona została przez dr Howarda Gardnera (profesora Uniwersytetu Harvarda) w 1983 roku i zrewolucjonizowała sposób myślenia o inteligencji i uczeniu. Tradycyjnie opierano się na testach IQ, które wykazały, że jesteś „mądry”, „normalny” lub „wadliwy”. Gardner pokazał i udowodnił, że inteligencja jest dynamiczna i wielopłaszczyznowa, wykracza poza zdolności lingwistyczno-logiczne, które tradycyjnie testujemy i oceniamy w nauczaniu.

Teoria wielorakich inteligencji wyróżnia 8 typów inteligencji

- ✓ **językowa**
- ✓ **matematyczno – logiczna**
- ✓ **ruchowa**
- ✓ **wizualno – przestrzenna**
- ✓ **muzyczna**
- ✓ **przyrodnicza**
- ✓ **intrapersonalna**
- ✓ **interpersonalna**

Inteligencja językowa

Charakterystyczne jest zainteresowanie światem słowa, mówionego i pisanego, umiejętność wypowiadania się i logicznego ujmowania zdarzeń; wrażliwość na rymy, znaczenie słów, dźwięki. Świat odbierany i rozumiany jest poprzez słowo.

Inteligencja językowa – sylwetka dziecka:

- lubi mówić, opowiadać i słuchać opowieści;
- jasno wypowiada się i spisuje swoje myśli
- używa bogatego słownictwa
- potrafi tworzyć opowiadania i oryginalne historie
- ma łatwość uczenia się języków obcych
- jest wrażliwe na rytmy, dźwięki
- ma dobrą pamięć słuchową
- chętnie i często zadaje pytania
- ma dobrą pamięć do imion, nazw
- zapamiętuje trudne słowa
- lubi recytować wiersze, łatwo zapamiętuje
- wcześniej podejmuje próby czytania.

Rozwijanie inteligencji językowej

- zgadywanki, gry słowne
- czytanie bajek
- śpiewanie, recytacja wierszy
- rozmowy z dzieckiem
- opowiadanie bajek przez dziecko
- kończenie rozpoczętych bajek, historyjek przez dziecko
- wymyślanie opowiadań
- wyrażanie zdania na dany temat
- zadawanie dziecku pytań

Inteligencja językowa (werbalna, lingwistyczna) w życiu osoby dorosłej

To inaczej umiejętność swobodnego korzystania ze słów oraz języka. Osoby o inteligencji werbalnej starannie dobierają słowa, gdyż potrafią wychwycić subtelne różnice znaczeniowe między słowami, mają poczucie rytmu oraz dźwięku słów. Słowa wykorzystują w celach rozrywkowych, informacyjnych czy perswazyjnych. Lubią literaturę, zabawę słowami, chętnie uczestniczą w debatach, dobrze radzą sobie z pracami pisemnymi. W związku z tymi umiejętnościami dobrze sprawdzają się w zawodzie: pisarza, dziennikarza, publicysty, prawnika, nauczyciela, tłumacza.

Inteligencja matematyczno – logiczna

Charakterystyczne jest zainteresowanie światem przedmiotów, symboli liczbowych i operacji matematycznych. Świat odbierany i rozumiany jest poprzez liczby oraz ciągi zdarzeń.

Inteligencja matematyczno – logiczna - sylwetka dziecka:

- myśli logicznie
- lubi ustaloną kolejność i porządek rzeczy, precyzyjne instrukcje
- jest konkretne i dociekliwe
- lubi badać i zbierać informacje
- lubi gry logiczne, łamigłówki i zagadki
- umiejętnie szereguje, klasyfikuje i wnioskuje
- z łatwością dostrzega związki przyczynowo – skutkowe
- zadaje wiele pytań dotyczących otaczającego świata
- chętnie rozwiązuje problemy
- lubi przeliczać różne rzeczy, napotkane przedmioty
- klasyfikuje lub grupuje wg jakiejś zasady czy cechy
- rozumie znaczenie symboli
- jest dokładne i zorganizowane

Rozwijanie inteligencji logiczno - matematycznej:

- rozwiązywanie zagadek pobudzających myślenie
- rozwiązywanie zadań matematycznych
- samodzielne rozwiązywanie problemów
- liczenie
- układanie historyjek obrazkowych
- wymyślanie, co by było gdyby ...
- wspólne gotowanie, przygotowanie posiłków
- majsterkowanie
- wymyślanie zalet i wad, np. oglądania tv
- wyciąganie wniosków z bajek

Inteligencja matematyczno-logiczna w życiu osoby dorosłej

Osoby o tym typie inteligencji korzystają z logiki, liczb, schematów, łatwo dostrzegają relacje i połączenia pomiędzy informacjami. Rzeczy, które nie mają sensu logicznego są dla nich bezwartościowe. Mają skłonność do myślenia abstrakcyjnego oraz koncepcyjnego. Są dociekliwi, systematyczni, dokładni. W trakcie zajęć szkolnych lubią zadawać pytania. Są dobrze zorganizowani i posługują się argumentami logicznymi. Te umiejętności są niezwykle ważne dla matematyków, bankowców, fizyków, chemików, lekarzy, inżynierów.

Inteligencja ruchowa

Charakterystyczna jest zdolność wykorzystywania własnego ciała, ukierunkowanego ruchu oraz sprawne posługiwanie się przedmiotami. Świat odbierany i rozumiany jest poprzez ruch i kontakt fizyczny.

Inteligencja ruchowa, - sylwetka dziecka:

- lubi ćwiczenia fizyczne, zabawy ruchowe
- potrafi własnym ciałem wyrażać emocje
- łatwo się uczy różnych sprawności ruchowych
- przoduje wśród rówieśników w sportach
- ma dobre wycucie odległości i przestrzeni
- jest uzdolnione manualnie sprawnie posługuje się przedmiotami
- ma dobrą koordynację ruchową
- wykorzystuje ruch w sposób celowy i świadomy
- posiada dobre wycucie własnego ciała
- chętnie wykonuje różne prace ręczne
- w czasie rozmowy używają mowy ciała, gestykulują.

Rozwijanie inteligencji ruchowej:

- uprawianie sportu
- uczestnictwo w zajęciach artystycznych
- łączenie ruchu z nowymi wiadomościami
- zagadki ruchowe (kalambury)
- zabawy z przyborem do ćwiczeń
- nauka tańców
- wyrażanie swoich emocji za pomocą ruchu
- udział w przedstawieniach teatralnych

Inteligencja ruchowa w życiu osoby dorosłej.

Osoby o tym typie inteligencji lubią ruch, taniec, własnoręcznie wykonywać różne prace. Dobrze komunikują się z innymi za pomocą mimiki i gestykulacji. To typowi kin estetycy, którzy uczą się poprzez doświadczenie, mają dobre wycucie czasu, są zorganizowani przestrzennie, duże znaczenie odgrywa u nich zmysł dotyku. Na lekcjach w szkole nie potrafią długo wysiedzieć w jednym miejscu, lecz wiercą się, lubią za to gry ruchowe, chętnie odgrywają sceny tematyczne. Szczególnie rozwinięta jest ona u sportowców, cyrkowców, tancerzy, gimnastyków, choreografów czy fryzjerów, których głównym narzędziem pracy jest ich ciało. Zazwyczaj takie osoby łączą w sobie dwa rodzaje inteligencji: ruchową oraz przestrzenną.

Inteligencja wizualno – przestrzenna

Charakterystyczna jest zdolność do tworzenia w umyśle obrazów, relacji przestrzennych oraz wizualizacji. Świat odbierany i rozumiany jest poprzez obraz i formy przestrzenne.

Inteligencja wizualno – przestrzenna - sylwetka dziecka:

- ma zdolność dostrzegania szczegółów otaczającego świata
- jest wrażliwe na kształty, linie, przestrzeń, kolory
- „myśli obrazami”, ma pamięć obrazową
- lubi bawić się układankami, mapami, labiryntami
- lubi rysować, rzeźbić, wycinać, lepić, modelować,
- tworzyć przestrzenne formy
- ma dobrze rozwinięty zmysł dotyku
- łatwo odnajduje drogę w nowym miejscu
- szybko uczy się korzystać z map, diagramów, tabel
- rozumie schematy rysunkowe
- lubi rozkładać różne rzeczy na części i potrafi złożyć ją z powrotem
- lubi sprawdzać w jaki sposób coś działa
- chętnie słucha czytanego tekstu, gdy jest on ilustrowany

Rozwijanie inteligencji wizualno - przestrzennej

- wykonywanie prac plastycznych
- poznanie różnych technik plastycznych
- sklejanie modeli
- układanie puzzli, klocków
- lepienie z plasteliny
- oglądanie ilustracji
- wypowiedanie się na temat wycieczek, wypraw

Inteligencja wizualno-przestrzenna w życiu osoby dorosłej

Osoby o tym typie inteligencji myślą obrazowo, korzystają z map, diagramów, tabel, używają wyobraźni oraz obrazów. To osoby wrażliwe na kolory, kształty, wzory, lubią malować rzeźbić, rysować, układać puzzle. Inteligencji wizualno-przestrzennej używamy podczas czytania książek. Osoby o inteligencji wizualno-przestrzennej często mogą wyrażać przeświadczenie, że ekranizacja danej książki zawiodła ich- nie pasowała bowiem do historii, którą stworzyli oni w swojej wyobraźni. Osoby te dobrze sprawdzają się w zawodzie: malarza, architekta, rzeźbiarza, pilota, przewodnika, projektanta mody, chirurga, mechanika.

Inteligencja muzyczna

Charakterystyczna jest łatwość percepcji i tworzenia muzyki, muzykalność, dostrzeganie i rozumienie struktury utworów muzycznych. Świat odbierany i rozumiany jest poprzez dźwięki, rytm, melodie i kompozycję.

Inteligencja muzyczna - sylwetka dziecka:

- łączy muzykę z emocjami i własnym nastrojem
- ma poczucie rytmu i z łatwością zapamiętuje rytmy i rymy
- lubi śpiewać
- chętnie uczy się przy muzyce
- „zamienia” w muzykę wszystko co robi
- jest wrażliwe na wszelkie dźwięki
- ma dobry słuch muzyczny
- lubi słuchać muzyki
- ma swoje ulubione piosenki, melodie, utwory
- nuci, mruczy, podśpiewuje podczas zabawy
- samodzielnie komponuje melodie
- próbuje grać na instrumentach muzycznych
- lubi wydobywać dźwięki z przedmiotów „niemuzycznych”

Rozwijanie inteligencji muzycznej

- łączenie z muzyką wszystko, co tylko się da
- wyróżnianie i nazywanie dźwięków z otoczenia (podczas spaceru)
- prezentowanie swoich umiejętności przed szerszą publicznością
- zamienianie w piosenki wiadomości do zapamiętywania
- wymyślanie rymowanek i piosenek
- słuchanie różnorodnej muzyki

Inteligencja muzyczna (słuchowa, rytmiczna) w życiu osoby dorosłej

Osoby o tym typie inteligencji są wrażliwe emocjonalnie, mają poczucie rytmu, ich wrażliwość na dźwięk jest tak duża, że potrafią usłyszeć i rozpoznać dźwięki, które dla innych są niedostrzegalne, przykładowo: ciekącego kranu, śpiew ptaków itp. Ludzie ci wiedzą jak zmieniać głos czy to śpiewając czy to mówiąc. Lepiej przyswajają wiedzę, gdy przekazana im zostanie ona w czasie prezentacji niż gdy samodzielnie przeczytają tekst. Potrafią odtworzyć melodię lub rytm zaledwie po jednym ich usłyszeniu, często nucą coś pod nosem. Nierzadko pracują jako muzycy, piosenkarze, aktorzy, instrumentalisci.

Inteligencja przyrodnicza

Charakterystyczna jest duża wrażliwość, zdolność dostrzegania wzorców w naturze, rozpoznawania i kategoryzowania przedmiotów oraz świata fauny i flory. Świat odbierany jest poprzez naturalne środowisko i otoczenie.

Inteligencja przyrodnicza - sylwetka dziecka:

- jest ciekawe świata
- „rozumie” świat roślin i zwierząt
- lubi przebywać na świeżym powietrzu
- lubi samodzielnie eksperymentować, doświadczać
- pasjonuje się ekologią
- klasyfikuje przedmioty w hierarchie
- dostrzega zależności i wzorce w przyrodzie
- obserwuje, rozpoznaje i kategoryzuje świat roślin i zwierząt
- fascynuje go otaczający świat
- kolekcjonuje okazy przyrodnicze
- zbiera albumy, obrazki czy książki o tematyce przyrodniczej
- są zainteresowane zjawiskami przyrodniczymi, fizycznymi, chemicznymi
- dobrze opiekują się zwierzątkiem czy roślinką
- mają własny „ogródek” w doniczce.

Rozwijanie inteligencji przyrodniczej:

- prowadzenie hodowli roślin (obserwacja)
- wykonywanie doświadczeń
- spacer i wycieczki
- oglądanie programów przyrodniczych
- posiadanie własnego zwierzątka
- odwiedzanie ogrodów zoologicznych, wystaw przyrodniczych itp..

Inteligencja przyrodnicza (środowiskowa) w życiu osoby dorosłej.

Osoby o tym rodzaju inteligencji w sposób instynktowny dostrzegają relacje i powiązania występujące w naturze. Mają zdolność dostrzegania szczegółów dotyczących ptaków, zwierząt, chmur, drzew, roślin. Chętnie zajmują się ogrodem, rozumieją zwierzęta. Ten rodzaj inteligencji cechuje osoby, którym zależy na tym, by natura przetrwała. Pracują jako ogrodnicy czy weterynarze.

Inteligencja intrapersonalna

Charakterystyczna jest wysoka samoświadomość, zdolność do refleksji nad sobą, własnym zachowaniem i postępowaniem, motywacją i emocjami, tworzenie adekwatnego obrazu siebie i poszukiwanie odpowiedzi na trudne pytania. Świat postrzegany jest przez pryzmat własnej osoby.

Inteligencja intrapersonalna - sylwetka dziecka:

- lubi pracować samodzielnie
- zna i wykorzystuje swoje mocne strony
- buduje wewnętrzną motywację
- poszukuje odpowiedzi na „trudne” pytania
- samodzielnie wyznacza i jasno precyzuje cele własne
- chętnie przebywa samo, wykonuje wtedy ulubione zajęcia
- jest zaradne, niezależne
- umie wyrazić swoje uczucia
- lubi decydować o sobie

Rozwijanie inteligencji intrapersonalnej:

- samodzielne wybieranie nowych zadań
- samodzielne planowanie swojej pracy
- gry i zabawy powinny być specjalnie dla niego zindywidualizowane
- wyznaczenie własnego miejsca pracy
- wypowiadanie swoich opinii
- powierzenie obowiązków i zadań do wykonania.

Inteligencja intrapersonalna (intuicyjna) w życiu osoby dorosłej.

Osoby o tym typie inteligencji mają wysokie poczucie własnej wartości, są świadome własnych mechanizmów. Sami obierają ścieżkę swojego życia, dzięki intuicji wiedząc, co jest dla nich najlepsze. Często inteligencja ta określana jest mianem introspektywnej, gdyż polega na skupieniu się na samym sobie. Osoby takie często bywają wstydliwe, lubią pracować w samotności, są wyciszone, skupione na sobie i swoich przeżyciach. Są świadome zarówno swoich atutów jak i wad, często podążają drogą samodoskonalenia. Są spokojne, refleksyjne, nie mówią wiele. Pracują w takich zawodach jak filozof, psychoterapeuta, teolog.

Inteligencja interpersonalna

Charakterystyczna jest zdolność do wchodzenia w interakcje z innymi, rozumienia innych ludzi, współodczuwania oraz umiejętność komunikowania się, negocjowania i wypracowywania kompromisów. Świat postrzegany jest poprzez pryzmat drugiego człowieka.

Inteligencja interpersonalna - sylwetka dziecka:

- lubi i potrafi pracować w grupie
- łatwo nawiązuje kontakty społeczne
- ma zdolności przywódcze
- jest komunikatywne
- potrafi słuchać innych
- zachowuje asertywność przy konfrontacji
- jest lubiane przez rówieśników
- dba o dobre relacje z innymi osobami
- patrzy na świat oczyma drugiego człowieka
- wczuwa się w sytuacje i problemy innych
- potrafi rozwiązywać konflikty

Rozwijanie inteligencji interpersonalnej:

- zabawy w większym gronie
- uczenie się dzieci od siebie nawzajem
- oglądanie ilustracji, książek połączone z rozmową na temat uczuć i myśli przedstawionych osób
- uwrażliwienie na potrzeby innych poprzez dobór tekstów literackich

Inteligencja interpersonalna (społeczna) w życiu osoby dorosłej.

Osoby o tym typie inteligencji mają bardzo dobrze rozwiniętą wrażliwość. Są świadomi uczuć innych ludzi i wykorzystują to zarówno w sposób pozytywny jak i negatywny: do pocieszania, przekonywania czy manipulowania. Są to osoby bardzo towarzyskie, mają predyspozycje do pracy w zespole, gdyż są bardzo komunikatywne i posiadają wysoce rozwinięte umiejętności mediacyjne. Mają zdolność do rozwiązywania konfliktów, są lubiane. Często ich pomysły są wykorzystywane przez innych. Pracują często jako psychoterapeuci, nauczyciele, menadżerowie, lekarze czy pielęgniarki.

Zadania nauczyciela w rozwijaniu wszystkich inteligencji wielorakich:

- dostosowanie form, metod pracy, zabaw i propozycji zajęć do zainteresowań i zdolności dzieci,
- wdrażanie nowości i tworzenie przestrzeni edukacyjnej w realizacji twórczych pomysłów,
- stymulowanie wszystkich dziedzin aktywności dzieci, a szczególnie: językowej, matematyczno – przyrodniczej, artystycznej, ruchowej, komunikacyjno – informacyjnej i społecznej,
- rozwijanie potencjału intelektualnego dzieci i budowanie w nich motywacji do nauki,
- rozwijanie partnerstwa we wspólnym wychowaniu dziecka, synergia (dziecko-rodzice- nauczyciele),
- wykorzystanie „mocnych” stron dziecka i wspieranie „słabych” stron,
- zorganizowanie środowiska rozwojowego.

Filary teorii Howarda Gardnera

1. DIAGNOZA: Każde dziecko ma opracowany swój własny profil inteligencji (wachlarz), w oparciu o który pracujemy podczas zajęć. Dzieci znają swoje wachlarze.

2. INDYWIDUALIZACJA: Dobór kilku propozycji zgodnych z profilami.

3. INSPIRUJĄCE ŚRODOWISKO EDUKACYJNE: Krainy – Wielorakie podróże. Są to współpracujące ze sobą środowiska bliskich sobie inteligencji. Do rozwijania słabszych inteligencji wykorzystujemy mocne inteligencje.

Istotny dodatek - nowe rodzaje inteligencji

W ostatnim czasie dr Gardner rozszerzył swoją koncepcję o jeszcze dwa inne rodzaje inteligencji, a mianowicie inteligencję egzystencjalną oraz inteligencję moralno-etyczną.

Inteligencja egzystencjalna. Jej zrozumienie i identyfikacja są trudne do opisanie w sposób na tyle ścisły jak to się dzieje w przypadku ośmiu podstawowych rodzajów inteligencji. Inteligencja egzystencjalna wiąże się ze sprawami ostatecznymi i większymi obawami o życie duchowe. Stąd pytania o cel życia, pochodzenie człowieka i jego los po śmierci. Osoby o inteligencji egzystencjalnej odbierają energię i mają dostęp do informacji bez możliwości

wyjaśnienia skąd posiadają te dane. Niejako w sposób intuicyjny pobierają wskazówki od osób, otoczenia, z miejsc, z rzeczy i łączą je w całość.

Inteligencja moralno-etyczna. Według dr Gardnera trudno jest w sposób jednoznaczny zdefiniować ten rodzaj inteligencji. Profesor twierdzi jednak, że jest coś takiego, co można określić jak wysokie poczucie moralności (niekoniecznie związane z religią) rozumiane jako rodzaj osobowości, indywidualności, woli. Inteligencja ta koncentruje się wokół najwyższej realizacji ludzkiej natury.

Podsumowanie

Teoria inteligencji wielorakiej rozszerzyła spektrum ludzi, których możemy nazwać inteligentnymi. Pozwoliła otworzyć przed nami nową, fascynującą ścieżkę, zapraszając do myślenia o czymś zupełnie nowym. Każdy ma bowiem swoje unikalne „możliwości” i może odnieść sukces, jeśli je rozpozna i rozwinie w odpowiednim kierunku tak, żeby je w pełni wykorzystać. Każdy rodzi się ze wszystkimi rodzajami inteligencji z tym, że w miarę upływu lat niektóre z nich rozwijają się u nas mocniej, inne słabiej. Trafne zdefiniowanie swojego własnego rodzaju inteligencji jest bardzo przydatne zarówno w szkole jak i w życiu pozaszkolnym. Odkrywczość Howarda Gardnera, jego analiza inteligencji wychodząca daleko poza tradycyjne językowo-logiczne narzędzia, doprowadziły do nowego poglądu na edukację, który określił jako "kształcenie skoncentrowane na jednostce".

Bibliografia:

Howard Gardner – Inteligencje wielorakie – Media Rodzina 2002

Howard Gardner - Inteligencja wielorakie perspektywy - WSiP 2001

Howard Gardner - Pięć umysłów przyszłości - Laurum 2009

Na podstawie: <http://bestcareermatch.com/multiple-intelligences>

Małgorzata Szustakiewicz - Inteligencje wielorakie wg Howarda Gardnera – prezentacja 2015

Faliszewska Jolanta – Odkrywam siebie i świat . Program edukacji wczesnoszkolnej w klasach I-III szkoły podstawowej - Mac Edukacja 2012